

ALP 2164
Larch

LIETUVOS
NACIONALINĖ
M. MAŽVYDO
BIBLIOTEKA

mpkslas - menas literatūra

DRAUGAS
ANTROJI DALIS / 1984
SPALIO MĖN. 20 d. / OCTOBER 20, 1984
PART TWO - Nr. 209(38)

Šiame numeryje:

Per daug baimės ir nevilties.
Lietuvių rašytojų draugijos premijų įteikimo proga.
Muziką Alfonsą Mikulskį prisimenant.
Su dailininke Rojaus sode — įvadas į Nijolės Banienės kūrinių parodą.
Naujos knygos.
Tradicijos — stabdis ar ramstis?
Vlado Šlaito eilėraščiai.
Nuo Donelaičio iki Baliukonytės.
Nauja Lituanistikos instituto vadovybė.
Kepalaitės odiseja rudenio popietę.
Marytės Bizinkauskaitės ir Algirdo Brazio koncertas Chicagoje.
Nobelio literatūros premija apdovanotas Jaroslav Seifert.
Ingrida Blekytė Šekspyro komedijoje.

Lietuvių rašytojų draugijos premijų įteikimo proga

Literatūros vakaras Chicagoje

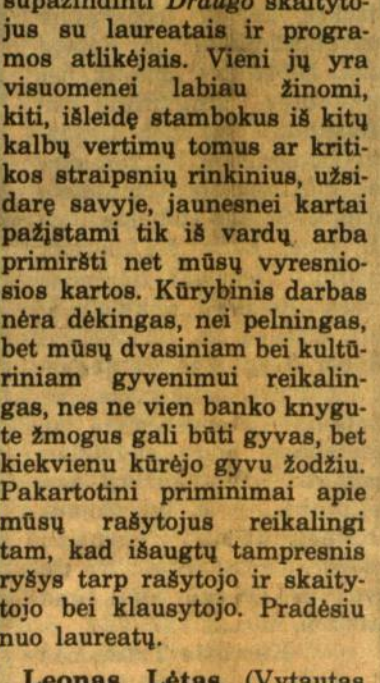
ADOLFAS MARKELIS

Šių metų spalio mėn. 28 d. Chicagoje, Jaunimo centre, bus įteiktos LRD-jos ir Aloyzo Barono Novelės konkurso premijos. Ta pačia proga rengiamas literatūros vakaras. Apie premijas galima vienaip ar kitaip kalbėti ir rašyti, tačiau, nežiūrint skirtingų nuomonių, literatūrinės premijos yra teigiamas reiškinys mūsų kultūriniame gyvenime. Premija yra ne tiek materialinė parama rašytojui, kiek skatinimas nelengvam kūrybiniam darbui ir talento pripažinimas. Su premijos įteikimu susijęs gyvo lietuviško žodžio skambesys yra lietuviško atgimimo šventė, nemažesnė už dainų ir šokių festivalius. Gal niekas tiek neriša mūsų, kaip gyvas nesugadintas lietuviškas žodis. Muzika, dailė, nors ir lietuvių menininko sukurta, yra tarptautinio pobūdžio, bet žodis yra pirminis tautinis ryšys ne vien kasdieninėje, bet ir kultūrinėje plotmėje. Be to, lietuviškas žodis yra pats trapiusias augalas svetimoje aplinkoje. Jį greit užgožia piktžolės, oficialioji krašto kalba neoficialiai įsileija į gimtąją kalbą, metai iš metų vis labiau ją skurdindama. Todėl reikėtų daugiau dėmesio skirti gimtajam žodžiui ne tik kasdieninėje kalboje, bet puoselėjant grožinę literatūrą. Ne visada ir mūsų kūrėjų žodis yra tobulas, bet jis yra mūsų, mūsų išsivijęs neatskiriama likiminio gyvenimo dalis. „Pradžioje buvo žodis“, — ši biblinė Genėzės frazė yra giliausia kūrybinė versmė, pirminė pasaulio sutvėrimo — kūrybos forma, perkeltinė prasme tautinė jungtis, egzistencijos išlikimo sąlyga. Ne veltui dėl žodžio kovoję mūsų knygnešiai, nes žodis tautos gyvenimo prietemoje buvo, Biliūno žodžiais tariant, „laimės žiburys“ — geresnės laukimo vilties blykstelėjimas. Ta prasme ir išsivijęs

Leonas Lėtas

rašytojų žodis yra „laimės žiburys“, užgintas pavergtose tėvynėje. Ir vėl tauta pergyvena spaudos draudimo laikotarpį, ir vėl pasišventę knygnešiai perrašinėja ir platina uždraustą tremties rašytojo knygą, rizikuodami savo laisve. Okupantas bijo tiesaus žodžio, jis turi jį nuvalyti cenzūra, kad jis blizgėtų partijos medalio spalvomis. Literatūros vakaras yra vietinio pobūdžio įvykis, ir gal apie jį nereikėtų daug kalbėti, jei jis nebūtų tapęs mūsų visuomenėje retenybė. Lietuviškasis gyvenimas dar kunkuliuoja koncertais ir meno parodomis, bet literatūriniai vakarai „išsina iš mados“. Jei ne poeto Kazio Bradūno kas pavasarį rengiamos Poezijos dienos Chicagoje, literatūrinė tyla viešpatuotų lietuviškame gyvenime. Net kadaise buvęs garsus Chicago lietuvių teatras, siekęs profesinio lygio, išnyko „kaip dūmas, neblaškomas vėjo“. O dar yra jėgų, galinčių prabilti nesugadintu lietuvišku žodžiu. Kas čia aukščiau parašyta apie Chicago, daugiau ar mažiau su mažomis išimtimis taikytina ir kitoms lietuvių kolonijoms. Kalbant apie literatūrinės premijas ir ta pačia proga apie literatūros vakarą, pravartu, nors ir trumpai, supažindinti *Draugo* skaitytojus su laureatais ir programos atlikėjais. Vieni jų yra visuomenei labiau žinomi, kiti, išleidę stambokius iš kitų kalbų vertimų toms ar kritikos straipsnių rinkinius, užsidarę savyje, jaunesnei kartai pažįstami tik iš vardų arba primiršti net mūsų vyresniosios kartos. Kūrybinis darbas nėra dėkingas, nei pelningas, bet mūsų dvasiniam bei kultūriniam gyvenimui reikalingas, nes ne vien banko knygute žmogus gali būti gyvas, bet kiekvieno kūrėjo gyvu žodžiu. Pakartotini priminimai apie mūsų rašytojus reikalingi tam, kad išaugtų taipresnis ryšys tarp rašytojo ir skaitytojo bei klausytojo. Pradėsiu nuo laureatų.

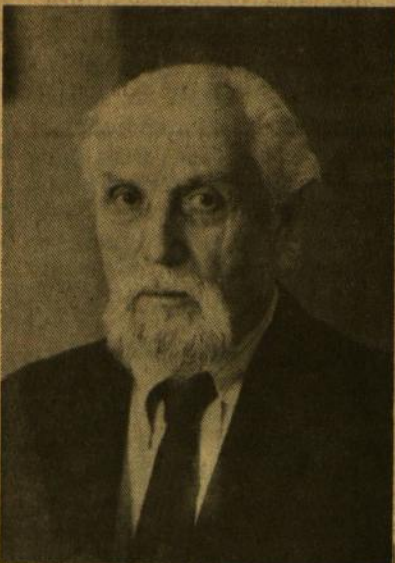

Jurgis Gliuda
Nuotrauka Vytauto Maželio

istorijos tiesą: tautos gyvuoja kur kas ilgiau negu partijos. Todėl neverta nei per daug baimintis, nei pulti ir neivilti. Partinis kišimasis ir meno reikalas tėra tik laikinas anachronizmas.

Pr. V.

Leonas Lėtas mūsų poezijoje nėra naujokas, nežiūrint, kad tik 1983 m. pasirodė pirmoji jo poezijos knyga. Pradėjo rašyti vokiečių okupacijos metais Lietuvoje, bet plačiau pasireiškė kaip avangardinis poetas Vokietijoje *Žvilgsnių* žurnale, kurio redaktoriumi buvo jis pats, J. Mekas, A. Mekas ir A. Landsbergis. Jo kūrybos rasime antologijose *Proza I* ir *Proza II*, *Gabijoje*, *Literatūros lankuose*, *Metmenyse*, *Aiduose*, *Ateityje* ir kitur. Leonas Lėtas šakota asmenybė, ir trumpais bruožais jį apibūdinti čia neįmanoma: solistas ir režisieriaus padėjėjas Kauno operoje (1942-1944), studijavęs meną ir architektūrą, knygų iliustratorius, scenovaizdžių dekoratorius. Šiuo metu jis gyvena Amerikos Rytuose ir dirba taikomios dailės srityje. Nelengva pora žodžių apibūdinti ir jo kūrybą. Pirmia, i šią knygą sudėti per ketletą dešimtmečių rašyti eilėraščiai, antra, šiandien Leonas Lėtas nebėra avangardinės poezijos priešaky. Viena aišku: Leonas Lėtas yra originalus. Jo lauzytas sakiny yra skambus, muzikalus, spalvingas tapybine, impresionistine prasme. Savo originalumu jis nėra su niekuo palyginamas: Lėtas yra Lėtas. Poezijos mylėtojas ras galybę naujų įvaizdžių, išsio aliteracijos bangavimo ir verleniško skambumo.

Povilas Gaučys

Dažnai jo eilėraščių spalvos yra sutirštintos lietuvišku peizažu, spalvos palydimos muzikos. Nors ir vėlyvas Leono Lėto išsiskleidimas, nėra vėlyvas žydėjimas, bet nelauktas blykstelėjimas nauja poezijos knyga.

Leonas Lėtas taip pat dalyvaus literatūros vakare.

Jurgis Gliuda, laimėjęs Aloyzo Barono Novelės konkurso 500 dol. premiją. Šalia paties Barono Gliuda yra produktyviausias ir kūrybingiausias rašytojas. Nežiūrint jo teisininko profesijos (kas teigiamai atsiliepia rašymo intrigai ir veikėjų psichologijai), jo literatūrinė erudicija, įvairių meno sričių platus pažinimas ir kūrybinė intucija jį įrikiuoja į modernių rašytojų gretas. Literatūrinę karjerą pradėjęs su poezija, 1950-1952 metų laikotarpiu jis perėjo į realistinės literatūros žanrą, periodikoje — į humoreską, ir

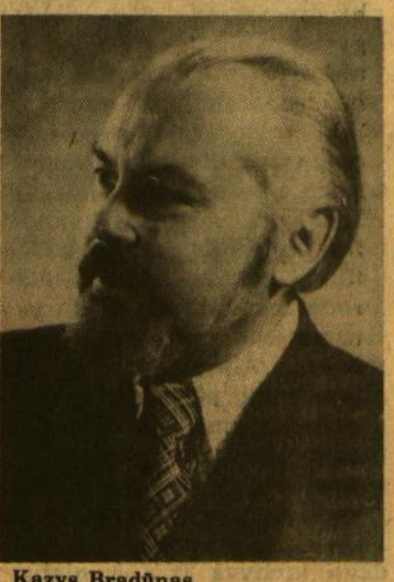
1951 metais staiga iškilo *Draugo* premijuotu romanu *Namai ant smėlio* ir vėliau *Ora pro nobis*. Būdamas intelektualiai pajėgus ir turėdamas lakią vaizduotę, jis lengvai gali susidoroti su bet kokia tematika. Jo dažni literatūriniai premijų laimėjimai tiek *Draugo* romano konkursuose, tiek įvairios premijos už noveles nėra atsitiktinumas, bet užtarnautas literatūrinio talento pripažinimas. Tarp daugelio romanų be aukščiausio išvardintų minėtini *Šiėsnoparnių sostas*, *Ikarų sonata*, Lietuvos likiminės dramos vaizdingas atpasakojimas *Agonija*, keli novelių rinkiniai ir begalė straipsnių periodikoje, demonstruojančių jo išprusimą ir atsidedimą kultūrinei veiklai.

Aloyzo Barono novelės konkurso premijos mėcenatas yra dr. Zigmantas Brinkas.

Povilas Gaučys, laimėjęs 1983 m. Brazilų meno kritikų premiją — medalį ir diplomą — už geriausią metų vertimą iš portugalų į lietuvių kalbą. Meno kritikų draugija, įsisteigusi 1878 m., kasmet skiria premiją už geriausią vertimą arba filmą, ar muzikinį kūrinių, reprezentuojančių brazilų kultūrą. Premija skiriama ne už vieną kurį vertimą, bet už pluoštą vertimų į svetimas kalbas. Draugija įvertino Gaučio *Lianų liepsnos* lietuviškus vertimus ir naujosios brazilų poetų kartos atranką. To paties vertėjo anksčiau išverstieji veikalai surinkti *Pietų kryžiaus padangėje*; du romanai, portugalų novelės ir taip pat ispanų poezijos antologijos laukia leidimo.

Povilo Gaučio kultūrinė literatūrinė veikla prasidėjo dar nepriklausomoje Lietuvoje daugeliu čia neišvardintų vertimų iš vokiečių, italų, prancūzų, ispanų, portugalų, anglų, rusų ir lenkų kalbų ir straipsniais tuometinėje periodikoje ir mokslo bei kultūros žurnaluose. Jo vertimų dėka ne vienas čia skaitančiųjų galėjo prasiiverti langą į užsienio grožinės literatūros laukus, net neprišimindamas vertėjo pavardės. Jo visuomeninė, kultūrinė ir žurnalistinė veikla Lietuvoje ir išsivijoje, Lietuvos reprezentavimas jam esant konsulu Pietų Amerikoje ir nenulstamas vertėjo darbas užtarnauja jam ne tik pripažinimo, bet ir visokios paramos.

Jei brazilai iškelia jo nuopelnus savosios kultūros skleidimui, ar nevertėtų ir mums juo daugiau susidomėti?

Kazys Bradūnas
Nuotrauka V. Noreikos

Literatūros vakaro proga norisi supažindinti skaitytojus ir su programos atlikėjais. Galbūt jie daugelį žinomi, bet jų prisiminimas bent pora žodžių reikšia, kad jie gyvena ir kuria ir kad mūsų literatūra išsivijoje nėra užgesęs žiburys.

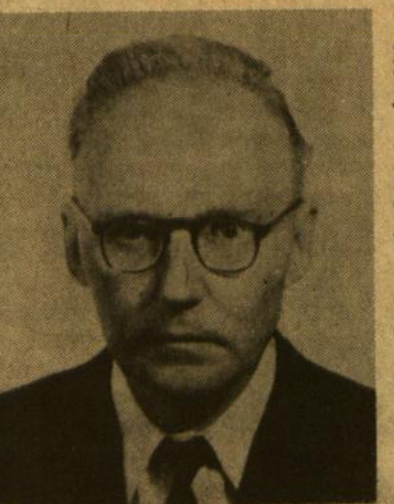

Julija Švabaitė-Gylienė
Nuotrauka Jono Kuprio

Julija Švabaitė-Gylienė — Lietuvoje išaugusi ir išsivijoje subrendusi poetė ir beletristė. Labiau ji žinoma ir pažįstama kaip poetė, išleidusi pirmą poezijos rinkinį, australiška tema *Vynuogių ir kaktusų* vardu (1963). 1974 m. pasirodė jos *Septyni saulės patekėjimai*, o 1981 m. *Vilties ledinė valtis*. Švabaitės pasirinktos temos yra kasdienybės įvykiai, gimtojo krašto ir savosios šeimos nostalgija, Vilniaus istoriniai momentai ar nuosirdus pasikalbėjimas su mirtimi, kuri nėra nei baisi, nei gądinanti, bet neišvengiama. *Vilties ledinė valtis*, o ypač jos eilėraščiai apie mirtį iškelia poetę į lietuvių poezijos viršūnes.

Julija Švabaitė nesitenkina vien poezija. Ji ieško ir kitokių išraiškos formų įprasminčiai paprasto gyvenimo įvykių, tam pasirinkusi novelės ar apsakymo formą, paprastą žodžių ir atlaidžia šypsena atskleidama savo spalvingus charakterius. Šiuo metu turi parengusi humoristinį apsakymų rinkinį *Geriausias vaistas*, kuris laukia leidimo.

Literatūros vakare ji pasirodys su savo humoristine kūryba. (Nukelta į 2 psl.)

Alfonsas Šešplaukis-Tyruolis

Kertinė Parastė

Per daug baimės ir nevilties

Poezijos pavasario laureatas (1982) Sigitas Geda trumpame straipsnyje „...ir išlikti savimi“ (*Literatūra ir menas*, 1984.V.26) užsimena apie mūsų poezijos tradicinį „dialogą su amžiais, su tais, kurie gyvi, ir su tais, kurie mirė“. Nurodo ir tai, ko reikėtų vengti: „Mums gresia izoliacija, pernelyg pasikliaujama savomis tradicijomis, savo meile gimtajai žemei (jos niekas nesirengia išduoti). Mes turime pažinti tai, kas nemirtinga viso pasaulio kuriamoje dvasioje, ir išlikti savimi“.

Tuo tarpu, pasak Gedos, „mūsų poezijoj per daug draskymosi ir pasimetimo, per daug baimės ir nevilties“. Tai klūs, nors ir ne nauji priekaištai. Tereikia tik pernesti akimis šių metų *Poezijos pavasario* kad ir specialio „Universiteto literatū“ bendrą įnašą, įsitikinsime, jog iš dešimties penki eiluoja apie verksmą. Pasinaudojant Dailios Dubickaitės gražių palyginimų, jie tarsi prikliti prie nusiminimų medžio. Roberto Daunio žodžiais, laimingi, kas verkia.

Kaip nebus — pasimetę, baimės ir nevilties apimti — šie du žodžiai *Pavasario* lyrikai, kai jų samonė metų metais, dieną ir naktį kaitina V. Lenino paskelbtas partinio vadovavimo principas, kurį Leoninas Šepetys apibūdino kaip „kryptingą partijos poveikį visam kultūros procesui“ (Pergalė, 1984, Nr. 6). O kūrybos laisvė, Šepečio CK viršininko Petro Griškevičiaus supratimu, yra „neatskiriama nuo partiškumo ir liaudiškumo“ (Pergalė, 1984, Nr. 7).

Normaliai galvojančiam žmogui tos frazės reiškia grubų kuriančiojo individo pažabojimą. Juo labiau poezijos — žodžio žanro, kuris tiek romantizmo, tiek mūsų epochoje grūmėsi ir grumiasi su bet kokios politinės galios diktatais.

partija. Tenykščiai rašytojai yra gerai apsispratę su stalinine samprotavimų „logika“. Pagal ją, Černenka pasijuokė iš vakariečių kritikų tvirtinimų, kad sovietinės pakraipos socializme nėra kūrybinės laisvės. Anaipol, ji ten klestėti klesti. Černenka nurodė „laisvės“ plačius horizontus: visų pirma, pareigą meniškai pavaizduoti teigiamus socializmo herojus, taip pat aiškinti bei paremti Kremliaus politinius užmojus. Egzistuoti šitokios sužiedėjusios mąstysenos prietorėje šalyje poetams nėra lengva. Koks vis dėlto skaudus yra S. Gedos troškimas regėti mūsų poezijoje tradicinį dialogą „su tais, kurie gyvi, ir su tais, kurie mirė“. Juk — ar iš viso tai galima? Ar gali pavergtos Lietuvos poetai savo eilėraščiuose ar straipsniuose laisvai bendrauti su nepriklausomos Lietuvos literatūra, kad ir su žymiausiais jos poetais J. Aisčiu ir B. Bradūniu? Arba su išsivijoje subrendusiais lyrikais: H. Nagiu, A. Nyka-Niliūnu, K. Bradūnu, kurių kūrybos įtaka jau seniai stipri Lietuvoje? Ar gali kritikai studijose plačiau panagrinėti H. Radausko poetiką, irgi pastaraisiais metais paveikusią jaunųjų bardų metaforikos išradingumą (H. Radausko rinktinės pasirodymo dėka). Ar gali bet kas išleisti religinės poezijos knygas? Aplamai, panašių klausimų susidarytų ilgas sąrašas.

Jei kontaktai su Vakarų modernizmu yra didžiai apriboti (kartais net keliais dešimtmečiais pavėluoti), tai ryšiai su savo tautos žodinės kultūros žymiaja dalimi yra tiesiog nusikaltėliškai pakertami, net baumės priemonėmis. Faktai iškraipomi. Partijos vadeivos — tie kultūrinio gyvenimo monopolistai — yra pasišovę ištrinti iš mūsų dvasinių drobių esminius niuansus, kurie neištrintini. Pasišovę išbraukti vardus bei įvykius, kurie neišbrauktini. Apakinti stalininės statistikos, užmiršta jie paprastą

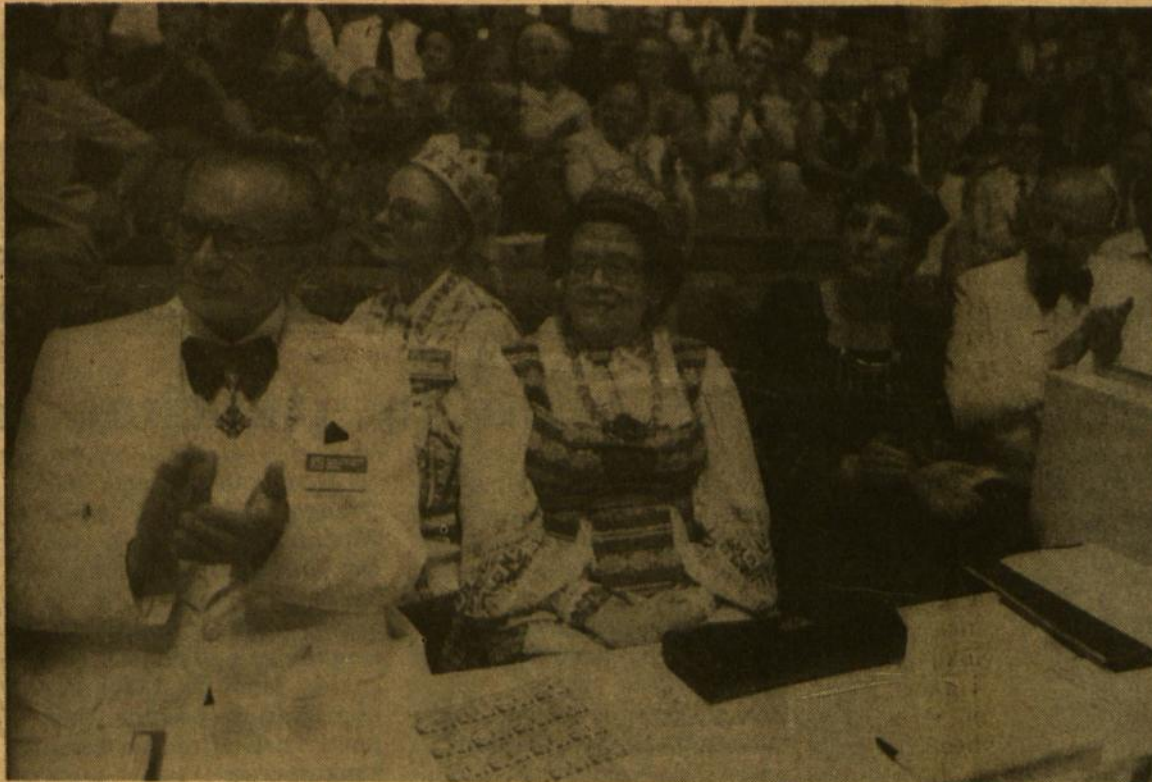
Alfonso Mikulskį prisimenant

JUOZAS ZILEVIČIUS

Šių metų spalio 14 d. suka-
ko metai, kaip iš mūsų tarpo
pasitraukė dirigentas-kompo-
zitorius Alfonsas Mikulskis.
Muzikinė veikla daugelį metų
mudu artimai rišo, tad šia
proga ir kyla keletas praeties
prisiminimų.

1926 m. Mikulskis stojo į
Klaipėdos konservatoriją.
Studijavo čelo ir muzikos
pedagogiką. Buvo nepaprastai
darbštus. Tai pats paty-
riau, nes penkerius metus
Klaipėdoje dėščiau muzikos
teoretines disciplinas. Man
pradėjus organizuoti muziko-
logijos archyvą, buvo sudary-
tas savanorių studentų komi-
tetas muzikologinei medžiagai
rinkti. Į tą komitetą savano-
riais stojo Juozas Bertulis,
Jonas Švedas, Motiejus
Buivydas, Narsutis, Kazys
Baltramiejūnas ir jauniaus-
ias iš jų Alfonsas Mikulskis.
Po atostogų studentai suvež-
davo archyvą įvairiausių
medžiagos: liaudies instru-
mentų, užrašytų melodijų,
nuotraukų ir kt. Velionis
Mikulskis su Švedu tvarky-
davo archyvą ir į specialią
knygą užrašydavo kiekvieno
instrumento metriką. Taip jis
susipažino su liaudies instru-
mentais.

Dar Klaipėdos konser-
vatorijoje būdamas, Mikul-
skis dažnai vykdavo į Klai-
pėdos krašto miestelius chorų
organizuoti. Baigęs konser-
vatorią, persikėlė Kaunan,
kur irgi ėmėsi chorų
organizuoti ir juos diriguoti.
Surenge daugybę koncertų ne
tik Kaune, bet ir kitose
Lietuvos vietose. Veliau
suorganizavo Čiurlionio

A.a. muzikas Alfonsas Mikulskis Seštojoje dainų
šventėje, kurios jis buvo garbės dirigentu, Chic-
goje 1983 m. liepos mėn. 3 d. per Antrąsias
pasaulio lietuvių dienas, šalia jo — Ona Mikulskie-

nė. Toliau matyti kiti dainų šventės dirigentai:
Emilija Sakadolskienė, Dalia Viskontienė, Aloy-
zas Jurgutis.

Nuotrauka Jono Kuprio

ansamblį, su kuriuo karo
metu pasitraukė į Vokietiją. O
karui pasibaigus, gausiai
koncertavo amerikiečių,
prancūzų ir anglų zonose.
Persikėlęs į JAV, Mikulskis
su Čiurlionio ansamblio kon-
certais net po kelis kartus
aplankė beveik visas lietuvių
kolonijas ne tik Amerikoje,
bet Kanadoje ir Venecueloje.

Pirmą kartą Čiurlionio
ansamblį išgirdau New Yorke,
Carnegie Hall. Dalį progra-
mos jis tada atliko, pritariant
liaudies instrumentams, kurių
tarpe buvo trimitai. Tai
padarė didelį įspūdį. Mikul-
skis pirmas su savo chorą JAV

muzikos šventykloje išvedė į
sceną lietuvių liaudies instru-
mentus. Bet kai uždainavo
„Namo, broliukai, namo“, tai
klausytojai pergyveno eksta-
zę. Teko kartoti keletą kartų,
o klausytojai ašarojo.

Mikulskis buvo labai veik-
lus ir darbštus. Suharmoni-
zavo keliasdešimt liaudies
dainų moterų chorui, pri-
tariant kanklių orkestrui.
Parašė kompozicijų kanklėms
— jų orkestrui ir solo. Tie
kūriniai dažnai kanklininkų
atliekami. Paruošė ir išleido
keliolika pavienių plokštelių ir
albumų. Gaila, kad jo
kompozicijos nėra išspaus-

dintos. Būtų gera, jei
susidarytų komitetas jo kūri-
niams leisti.

Teko keletą kartų pas jį
svečiuotis. Clevelande.
Matiau, koks jis populiarus
buvo Clevelande ir suprantu,
kad klivlandiečiai jo pasi-
genda. Jo žmona Ona Mozo-
liauskaitė visą gyvenimą jį
rėmė, skatino ir su juo
bendradarbiavo muzikinėje
veikloje. Jis septintasis mano
mokiny, kurį teko išsivijoje
palaidoti.

Mielas Alfonsai, palikai
mus, bet mes anksčiau ar vė-
liau pas Tave ateisime.

savim: Ar, rojų lankydamas,
nesi pats dar per daug iš
žemės atsinešęs?

Ir pati dailininkė lyg
pergyveną transformaciją.
Sodas nuostabus, bet nepažis-
tamas. Pirmi jos žingsniai —
nedrąsūs. Pirmi bruožai —
netokie ryškūs. Formos —
nuspalvinta saulės varšom:
lyg ne mirties simbolis, o
gyvybės rėmai... Ir žvėries
kojos lyg nepagrobūsių, bet
tik globojančiai apglėbusios
mažesni...

Ir klausį savęs tada, kiek
dvejodamas, kiek abejodamas

„Giria“, „Meditacija“,
„Paukščių šventovė“).
Su laiku... palaipsniui... iš
arčiau — bruožai ima ryškėti,
spalvos sodrėti, formos,
atsipalaidavusios nuo
prisiglaudusio, beveik bai-
laus, ritmingo pasikartojimo,
ima įvairuoti, laisvėti, at-
sipalaiduoti varžancio rit-
mo... Paspilą artumo jaus-
mas. Rojui gal niekad negali
jaustis „kaip namie“, bet gali
pradėti jaustis „kaip rojui“...
„Atmosferos erdvėje“,
„Stebuklingi medžiai No. 1“,
„Aukštinė rūta“, „Branduolys
No. 3“, „Meilės simbolis“).

Žvilgnis iš arčiau ir
arčiau... Kartais taip arti, kad
vietoj vaizdo iš paviršiaus
pasijunti matas gyvatą iš
vidaus („Branduolys No. 1“)...
Ši paroda prieš mūsų akis
— tai dvejus metus jau
užtrukęs, bet dar tebesitęsias
pasivaikščiojimas po Rojaus
sodą... Ne su foto aparatu, bet
vaizduotės žingsniais ir
žvilgniais... Ne tiek fiksuojant
ką spalvomis bei formomis,
kiek mėginant bent minutėlę
pačiuoti Rojaus stebuklą...

Ir mes, kurie šią parodą
lankom... Vieni gal žiūrėsime
į visą Rojaus „reikalą“ iš
tolo... Užsukę čia, būsime gal
dar per daug iš žemės atsine-
šę... O gal palengvėle, at-
sipalaidavę, sugėbėsime to
nuostabaus Sodo stebuklan
pasinerti... Ten kažkur yra
dailininkė... Ir ji, lyg Rojaus
tebeieškodama, pamažu
pradeda atrasti save... Ne tik
save, bet kažkur gal ima
sutikti ir mus...

Kęstutis Trimakas

— Siom mintim š.m. spalio 12 d.
Čiurlionio galerijoje, Jaunimo
centre, Chicagoje, buvo atidaryta
dail. Nijolės Banienės paroda,
kur yra išstatyta apie pusšimtis
spalvotų piešinių ir keletas dides-
nių akrilinių darbų lietuvių
mitologinio „Rojaus daržo“ tema.

Dailininkė studijavo Illinois ir
Chicago universitetuose ir 1957
m. baigė Chicago meno institu-
tą. Ji priklauso Lietuvių moterų

LRD premijų įteikimo proga

(Atkelta iš 1 psl.)

Kazys Bradūnas. Apie
Kazį Bradūną sunku ką
daugiau pasakyti, negu kad
jau yra pasakyta. Jis žino-
mas kaip *Draugo* kultūrinio
skyriaus redaktorius nuo 1961
iki 1982 metų, iškėles kultū-
rinį skyrių ligi profesinės
aukštumos. Anksčiau Lietuvo-
je redagavo „Ateitį“ ir
pokario Vokietijoje „Aidus“. Poetinių žodžių prabilo dar
nepriklausomoje Lietuvoje,
bet išaugo ir subrendo iševi-
joje, išleidęs keturiolika poezi-
jos rinkinių (8 — premijuoti),
redagavęs *Žemės* antologiją
(1951), Vytauto Mačernio
„Poeziją“ (1961), literatūrinės
kritikos antologiją *Lietuvių
literatūra svetur* (1967),
Lietuvių poezijos išsivijoje
antologiją (1971), buvęs vienu
Literatūros lankų redaktoriu.
Bradūno poezija giliai
lietuviška ir patriotinė, tačiau
labai skirtinga nuo B.
Brazdžionio ir J. Aisčio. Jie
visi žinomi pavergtame kra-
ste. Brazdžionis labiau skaito-
mas vyresnės kartos, Aistis
deklamuojamas brestancio
jaunimo, o Bradūnas, išaugęs
iš lietuviškų liaudies gelmų,
kaip Petravičius grafikoje,
savo poezijoje surišęs mūsų
proistorę, pagonybę ir
krikščionybės susikirtimą ar
sąsają naujame poezijos žody-
je, rado atgarsį naujoje lietu-
vių poetų kartoje. Bradūno
poezija apie M. Čiurlionį, K.
Donelaičių ir Vilniaus temomis
yra giliai liaudiška, lietu-
viška ir tuo patiu patriotiška.
Kaip žinome, 1983 m.
Bradūnas išleido *Prierašų*
vardu poezijos rinkinį, kur
Genezės, šv. Jono ir Lietuvos
Katalikų Bažnyčios kronikos
citatos papildomos trumpais
poezijos posmais. Tai reli-
ginio pobūdžio tautinė poe-
zija, iškelti pavergtos
tautos prievartavimą apraiš-
kas.

dailininkų draugijai ir *LaGrange*
meno lygai. Dalyvavo įvairiose
lietuvių ir amerikiečių grupinėse
parodose. Ši yra jos pirmoji
individuali paroda. Ji tęsis iki
spalio 21 d. vakaro.

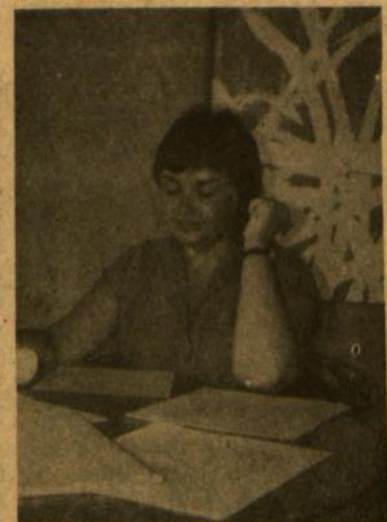
Kai kuriuos šios temos darbus
dail. N. Banienė buvo išstaciūsi
trijose amerikiečių dailininkų
parodose: *Elmhursto* (kur
dalyvavo 128 dailininkai),
Towers Grove (kur dalyvavo 120)
ir *LaGrange* meno lygos. Visose
trijose parodose už savo kūrinis
ji laimėjo pirmąsias vietas.

Dailininkė Nijolė Banienė, kurios darbų paroda vyksta Čiurlionio
galerijoje, Jaunimo centre, Chicagoje, iki šių metų spalio mėn. 21 d.
v.v.

Rašytoja Danutė Bindokienė
praves LRD literatūros vakaro
programą 1984 m. spalio mėn. 28
d. Jaunimo centre, Chicagoje.
Nuotrauka V. Noreikos

Dr. Violeta Kelertienė aptars
Leono Lėto, 1983 m. LRD premi-
jos laureato, kūrybą LRD
literatūros vakare 1984 m. spalio
mėn. 28 d. Pradžia 4 v.v.
Nuotrauka Romo Sakadolskio

Be visa to, Bradūno dėka
jau daugiau dešimtmetis
skamba kas pavasarį Poezi-
jos dienų posmai. Gera būtų,
kad jo pavyzdžiu pasektų ir
proza, net ir teatras.

Alfonsas Šešplaukis-Ty-
ruolis — poetas ir vertėjas.
žinomas iš nepriklausomos
Lietuvos laikotarpio savo
poezijos rinkiniu ir daugeliu
vertimų iš vokiečių kalbos.
Bendradarbiavo tuometinėje
periodikoje ir žurnaluose. Šis
tylus ir kuklus poetas, vertė-
jas ir kultūros darbuotojas
dar plačiau pasireiškė iševi-
vijoje, daugiausia su verti-
mais iš vokiečių ir anglų
kalbų. Iš originalios kūrybos
pažymėtini poezijos rinkiniai:
Laukų liepsnos (sonetai,
1953), *Metų vingiai* (1963) ir

Diemedžio paunksmėje (1974).
Iš vertimų populiariausi yra
Sekspyro sonetai (1962),
Dantės *Naujasis gyvenimas*
(1966) ir *Novalio Himnai nak-
čiai* (1979). Nepaprastai svar-
bus veikalas yra spaustuvėje;
jis vadinasi *Lietuva ir lietu-
viai pasaulinėje literatūroje*.
Tai straipsnių rinkinys nuo
Dantės iki Bobrowskio. Taip
pat spausdinamas biblio-
grafinis leidinys, *Lituanica in
Western European Research
Libraries*, ir spaudai rengia-
ma *Pasaulinės poezijos
antologija*. Šiems kazimieri-
niams metams išleista jo
redaguota literatūros apie šv.
Kazimierą antologija,
pavadinta *Vainikas, kryžius,
lelija*.

Savo poezijoje Tyruolis
tikras, paprastas, nuosirdus,
su filosofiniu bei religiniu
atspalviu; vertimuose tikslus,
perteikia mintį taisyklinga
lietuvių kalba.

Baigiant šią trumpą
apžvalgą, gal tik galima tiek
priminti, kad šiandien šie
žiburiai dega išsivijoje, ret-
karčiais švysteli pavergtam
krašte. Mes jais džiaugiamės
ir didžiuojamės.

Naujos knygos

• Jurgis Gliuda. **BALTOS
VĖLIAVOS**. Romanas. Londo-
nas: Nidos knygų klubas, 1984.
276 psl. Kaina — 6 svarai
(nariams — 4 svarai). Kitų kraš-
tų nariai ir prenumeratoriai
moka pagal Didžiosios Britanijos
svaro kursą. Gaunama pas leide-
jus (Nida Press, 2 Ladbroke Gar-
dens, London, W11 2PT, Eng-
lant) ir platintojus.

Svarbus išsivijos romanisto
Jurgio Gliudos naujausias roma-
nas *Baltos vėliavos* ir vėl gyilde-
na universalios, egzistencinės
problema — ši kartą mirties ir
gyvenimo sąveiką, jai suteikda-
mas lietuvišką foną. Romano
pasakotojas yra ir jo pagrindinis
veikėjas — Viktoras Garolis.
Kilme jis yra lietuvis, tačiau stovi
šalia išsiviosios lietuvių visuo-
mės. Rašytoją jau ir anksčiau
domino pašalinio žmogaus —
nesavojo figūra (pvz., romane
Delfino ženklai). Šioji knyga —
pikareskiška Garolio gyvenimo
istorija. Knygos vyksmas —
Amerikoje, mieste prie vieno iš
Didžiųjų ežerų. Aplinka samonin-
gai surrealistinė: veikėjas palie-
ka darbą laidotuvių įstaigoje, kad
karjerą tęstų skerdykloje, kuri
toliau tampa baze jo politinėms
ambicijoms. Tos ambicijos prasi-
deda susitikimu su lėktuvo patar-
nautoja Birute. Garolis skrenda į
Atlantic City atstovauti savo
mėšos apdirbimo fabriko
darbininkams susivienijimo
suvažiavime. Čia jis susilaukia
didžiulio pritarimo jo siūlymui,
kad susivienijimas išreikalautų iš
darbdavių kavos virdulius dar-
bininkų poilsio kambariams.
Birutės žaismingas kreipimasis į
jį kaip „senatorių Garolį“ pasėja
platesnių ambicijų sėklą. Garolis
tampa kandidatu savo valstijos
atstovo kėdei. Aprašoma fantas-
tinė rinkiminė kampanija, kurio-
je po aštriais šaržo brūkšniais
matyti ir tradicinių JAV rinkimi-
nių kampanijų bruožai (šia
prasme knyga turi ir pažintines
vertes, ypač jei ji bus skaitoma už
JAV ribų). „Juodojo humoro“
stiliumi parašyta knyga skaity-
toją prajuokina, tuo patiu privers-
dama susimąstyti apie kiekvieno
eilinio žmogaus gyvenimo pras-
mę, ypač kada jisai yra Ameri-
koje įdaigintas, bet neprisigėjęs.
20-tojo amžiaus žmogus pasime-
telis. Gliuda ir toliau pasirodo
sugebas lietuviškąjį kontekstą
pasitelkti universalių, žmogiš-
kųjų problemų meniniam
suformulavimui, ir tuo jis yra
užsiplėnęs sau išskirtinę vietą
išsivijos lietuviškoje romanistiko-
je.

Knygos pradžia rizikingai lėta
(primenant Laurence Sterne 18
amžiaus pirmąjį „modernųjį“
romaną *The Life and Times of
Tristram Shandy*), tad skaitytoją
reiktų padrasinti knygos per-
greitai nepadėti į šalį. Kantriai
persirites iki Viktoro Garolio
karjeros pradžios, jis susilauks
kelių valandų smagaus skaity-
mo. Tempas pagreiteja, kai Vikto-
rui jo Mamytė praneša, kad žada
baigti savo nalytę ir ištėkėti už
(Nukelta į 4 psl.)

Su dailininke Rojaus sode

Įvadas į Nijolės Banienės kūrybų parodą

Esame vidury Rojaus sodo...
Rojus — nepatirta, bet
žmonių visuotinai išsivajota
laimės vieta... Sodas, kur
pilnai išsipildo troškimas
pabūti gamtos prieglobsty,
kaip motinos saugiose,
lepinančiose rankose.

Rojus — tai, kaip Carl Jung
sakytu, architipinis-prad-
meninis įvaizdis, žmonių iš
primities visuotinai nešioja-
mas pasamone, kurs karts
nuo karto išplaukia į samo-
nės paviršių sapnuose, mituo-
se, svajonėse, ilgesio objektuo-
se...

Lietuviška pasaka sako:
„Rojus... tai puikiausias ir
gražiausias daržas, kuriame
auga medžiai visokie su
stebuklingais ir gardžiausiais
vaisiais, auksu lapais,
deimanto obuoliais...“ kur
amžina diena viešpatauja“.

Užtikusi šį pasakos
fragmentą su lietuvių mitolo-
gijos paaiškinimais Algirdo
Greimo knygoje *Apie dievus ir
žmones* Nijolė Banienė ėmė
ieškoti to Rojaus daržo.

Rojaus ieškoti menu — tai jį
savaip įsivaizduoti —
išgyventi, tą išgyvenimą išlie-
ti spalvomis bei formomis ir
leisti žiūrovams, patiems ste-
binti, jį savaip naujai išgyven-
ti.

Paėmus lietuviškas rūtas,
plastikių sparnus, lazdynų
medį, grybus, tulpes, lelijas,
dailininkė iškeliauja ieškoti
Rojaus sodo. Tuos įvaizdžius
— teisingiau, jų užuominas —
savo vaizduote jį atranda
Rojuje, tik pakeistus, stilizuo-
tus, kiek skirtingom formom,
kiek neįprastom spalvom,
dažnai nudažytom auksinės
saulės ar įvairiaspalvės
vaivorykštės varšom...

Amžina diena... Ramybė...
Nei kovos už būvį, nei
grėsmės, nei nakties... net lyg
ten mirties nebūtų... Kažkur

Nijolė Banienė

Rojaus darželis

Tradicijos — stabdis ar ramstis?

Šių metų spalio 26-28 Chicagoje įvyksta jau tradicija virtęs ir visuomenės gausiai lankomas Akademinių „Ateities“ savaitgalis. Šia proga kreipėmės į dr. Vytautą Narutį, rengimo komisijos pirmininką, kad jis mūsų skaitytojus supažindintų su jo programa.

— Kas dės šio akademinio savaitgalio metu?

— Savaitgalio bendroji tema: „Tradicijos lietuvių išeivio siekiuose — stabdis ar ramstis?“. Penktadienio vakarą (spalio 28 d. 8:00 v.v.) Jaunimo centro kavinėje atidarome savaitgalį. Vakaras skiriamas sutikti ką tik išleistą kun. dr. Antano Paškaus knygą *Asmuo ir laisvė*. Vakare dalyvauja pats autorius, o jo knygą komentuos Ramunė Kubiliūtė, Marija Smilgaitė, Dovas Šaulys ir kun. dr. Kęstutis Trimakas. Šeštadienio programa vyksta Jaunimo centro Čiurlionio galerijos patalpose ir prasideda 10 v.r. kun. Vytauto Bagdanavičiaus paskaita „Mūsų politinės tradicijos —

Prof. dr. Liucija Baškauskaitė

savaitgalio tema. Bendra gija yra ta, kad pasirenkama savaitgalio tema gyvdena mums opaus klausimo skirtingus aspektus. Pirmaisiais metais pažvelgėme į Lietuvą, vėlesniais į mūsų išeiviją, puoselėdami rūpestį dinamiškam vystymuisi ateitin.

— Kaip kilo mintis šiuos akademinius savaitgalius ruošti? Koks jų tikslas? Kokia vertė?

— Į tai atsakydamas, norėčiau pasinaudoti pirmosios iniciatorių grupės mintimis ir motyvais, kurie, čia juos sutraukus, būtų maždaug šitokie.

Visų mūsų mintyse tas pats noras — matyti Lietuvą esančią gyva tauta, tai yra sveika, maistančia, kuriančia. Vieniems Lietuva yra gimtoji žemė, kitiems tik tėvų ar senelių kraštas — jų „šaknų“ kraštas. Tad šio krašto ir kiekvieno išeivio santykis ir užsimegza ne vienodas, tai pareina nuo asmens, nuo kiek jis į savo mąstymo erdvę integruoja visus tuos „šaknų“ klausimus.

Galim drąsiai teigti, kad visur ten, kur išeiviams pavyksta sudaryti didesnius telkinius, veikia yra gyva, nes susitinkam, pasidalinam mintimis, bet labai aiškiai susikuria ir skirtingas telkinio charakteris. Mėgstama svarstyti vienos ar kitos problemos, sergama vienais ar kitais reikalais. Susidaro tam tikro uždaro.

Jaunesnioji ir vidurinė mūsų karta dažniausiai netelpa tuose telkiniuose, daugelis gyvena paskirai. Gyvenamoji aplinka, skirtingi savi rūpesčiai, aplinkiniai žmonės, profesinis darbas ir visur nepaprastai judrus modernusis gyvenimas (be telkinio stabdžių) daro įtakos jų mąstymui. Svarstydami,

apmąstydami savo santykį su tauta, jie susidomi labai įvairiais aspektais, labai įvairiai ji integruoja į savo sąmonę. Labai dažnai kuria nors netikėta proga jie pasijunta labai artimi savo „šaknų“ kraštui, kitą kartą intensyviai, net desperatiškai ieško, nieko artimo neradami. Šių akademinių savaitgalių organizatoriai (ypač prie visų savo metų Jonas Pabedinskas) nori sudaryti aplinką, forumą, kuriame būtų išdiskutuoti įvairiais atžvilgiais išeivio ir jo krašto santykiai. Kokią vietą lietuvių turi išeivio lietuvių pasaulyje, ar iš viso gali turėti. Siemet bus kalbama apie tradicijas. Ar tos tradicijos stabdo išeivį, ar jos gal sudaro ramstį. Ir kokiomis tradicijomis galima atsiremti?

Dr. Kęstutis Keblys
Nuotrauka Jono Kuprio

Nuo Donelaičio iki Baliukonytės

Maskvoje 1983 m. leidykla „Raduga“ išleido stamboką (264 psl.) lietuvių poezijos antologiją *The Amber Lyre* anglų kalba. Joje atstovaujama 55 poetams. Aplanke sakoma, kad joje atspausdinta 5,000 poezijos eilučių. Daugiausia išvertę yra Dorian Rottenberg ir Peter Tempest, kiek mažiau S. Roy ir Lionginas Pažūsis (šio pastarojo paruoštą ir išverstą dvikalbę — su lietuvių ir anglų kalbų tekstais — antologiją „Beads of Amber“ 1979 m. yra išleidusi Vilniuje Vaga). Jai kūrinius parinko ir trumpas poetų biografijėles parašė Vytautas Kubilius, iliustravo Vytautas Valius, o ketveto puslapių įvadą parašė Eduardas Mieželaitis.

Pirmasis skyrius yra skirtas

Mokslinėmis? Šeimos? Religinėmis? Krašto papročiais? Ir savame krašte gyvenant nesunku pastebėti, kad tradicijos keičiasi, nes keičiasi gyvenimo sąlygos (miestas — kaimas), iš primityvo išaugame į technologiją. Ir išeiviui iškyla visu intensyvumu klausimai, ką atmesti ir ką palaikyti. Kas sudaro tradicinio pajutimo branduolį? Manysčiau, kad šio akademinio savaitgalio tema tikrai aktuali ir vertinga.

— Ko tikėtis iš šio savaitgalio?

— Kaip ir ankstyvesniuose savaitgaliuose, taip ir ši rudenį, stengiamės pristatyti įvairių kartų ir patyrimų mintis. Tikimės, kad Chicago visuomenė savaitgalio temomis susidomės, nes paskaitos nagrinės lietuviško autentiškumo ieškojimą, mūsų politinių tradicijų gerasias ir blogasias savybes, tradicijų rolę lietuviškoje literatūroje. Svarstysime tradicijų perdavinimą šeimoje bei visuomenėje. Pristatysime ir jaunesnės kartos pergyvenimus tradicijų perdavime. Savaitgalio dalyviai tikrai galės pajusti platų minčių spektrą, o taip pat pamatyti ir susipažinti su mūsų paskaitininkais, kurių nė vienas toli nuo Chicago gyvena: prof. dr. Liucija Baškauskaitė atskrenda iš Californijos, dr. Kęstutis Keblys — iš Louisianos, kun. dr. Antanas Paškus — iš Connecitcut.

— Dėkojame Jums už pasikalbėjimą ir linkime „Ateities“ akademiniam savaitgaliui ku“ geriausio pasisekimo.

Vežėjas ir arkliai Rumšiškėse, 1983.

Nuotrauka Algimanto Kežio

Vladas Šlaitas

ARKLIŲ PRUNKŠTIMAS

Ratai per grindinį.

Po to

grakštus arklių apsisukimas.

O po to

neliko nieko.

Tik naktis.

Ir baisiai tolimas arklių prunkštymas.

JOKIO ĮSITEPIMO

Peržengus šešiasdešimtuosius metus,
prasideda lėtas,
bet nesustabdomas,

visiško išsigraiztuvimo darbas.

Sulėtėja ratukai.

Smegenys sukasi sukasi ir sustoja.

Reikia palaukti,

iki vienas ratukas pagauna kitą ratuką.

Apskritai visą kūną apima palengvėjimas.

Jokio įsitepimo.

Jokio pasirodymo kokiame nors naujam

angažavimuisi.

Nieko.

Išskyrus pasenusio laikrodžio taktą

ir pusiau surūdijusių durų raudoną tyla.

O, mano meile!

Tu man atrodai kaip kito pasaulio saulė.

neleido į šią knygą įjungti dar nemaža kitų poetų iš ankstesniųjų metų. Deja, nėra nė vieno svetur gyvenančio, net ir tu, kurių rinktinės jau išleistos Lietuvoje. Man pasakojo, jog paskutiniame svetur gyvenančių rašytojų draugijos suvažiavime JAV buvusi deklaruota mintis, kad lietuvių literatūra yra viena, o ne dvi. Pasirodo, kad dvi. Šioje pusėje, Vakaruose ne tik galvojama ir kalbama apie vieną, bet ir konkrečiai šis tas daroma, net stengiantis ir tarptautiniam skaitytojui pristatyti Lietuvoje kuriančius poetus. Štai dvikalbėje antologijoje *Selected Post-war Lithuanian Poetry* Jonas Zdanys pateikė išvertę daugiau sia vis po pluoštą eilėraščių V. Mykoliaičio-Putino, K. Borutos, A. Žukausko, K. Kubilinsko, J. Degutytes, V. Bložės, Just. Marcinke-

vičiaus, M. Martinaičio, J. Vaičiūnaitės, S. Gedos. Kai kurių tie kūrybos pluoštai ten yra žymiai didesni, negu toje dabar „Radugos“ išleistoje antologijoje. Taigi galėtume sakyti, kad vienos lietuvių literatūros idėja čia konkrečiai vykdoma, bet ne ten. Profesorius R. Šilbajoris neseniai juk išleisdino net knygą, kurioje gvildinami vien ten kuriamos literatūros klausimai. Kiti akademikai kritikai taip pat dažniau prisėda panagrinėti tai, kas sukurama Lietuvoje, o ne čia, turbūt galvodami, kad ten rašytojai profesionalai geriau dirba ir padirba, negu emigrantai, kurių skurdesnės kūrybinės sąlygos ir rezultatus tegali duoti skurdesnius. Kai dėl skurdžių rezultatų, tai jų nestinga abiejose pusėse, bet talentingų poetų juk ir svetur yra, ir, rodos, niekas

tai neginčija. Bet ten jie nutylim.

Galėtų būti keliamas klausimas: ar patys broliai lietuviai ten rūpinasi, kad tarp Lietuvos ir emigracijos literatūrų būtų aukšta neperžengiama siena, ar didysis brolis tvarko tokius dalykus? Be abejo, teisybės niekas nepasakys.

K. Barėnas

Pirmieji knygų

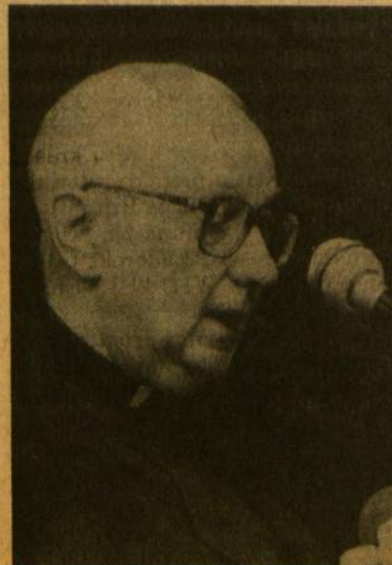
leidimai, rankraščiai ir kt.

Kas turi pinigų kaip šieno, už dešimtis ir šimtus tūkstančių perka žymiųjų dailininkų paveikslus, kurių kainos vis kyla. Į paveikslus investuotas pinigais dažnai, atrodo, geresnės palūkanos uždirba, negu laikomas bankas.

Bet dabar, sako, pinigų gijų žmonių reikalus tvarkančios firmos savo klientams siūlo pradėti daugiau domėtis pirmaisiais knygų leidimais ir garsių žmonių rankraščiais ir parašais. Nebe nuo šiandien tais dalykais domimasi, bet, matyt, ir čia kyla kainos, ir, be to, retesni dalykai jau labai išrinkti.

Skelbiama, kad varžytinėse už kažkam autorius pasirašytą Ian Fleming pirmojo romano *Casino Royale* pirmo leidimo egzempliorių Londone sumokėta 2,600 svarų. Graži suma! Matyt, spaudoje aptikę tokių žinelių, žmonės pradeda ieškoti tos rūšies brangenybių. Pasikreipęsi savo knygų lentynose, moteris užėjusi į knygyną pasiūlyti Sekspyro pirmojo leidimo. Ji turinti visus jo raštus, kuriuose atspausdintas įrašas „first printing Odhams 1937“. Gal taip ir buvo, o gal tai tik anekdotas, kuris labai tinka pralinksminti retų knygų rinkėjams.

Ne viskas taip brangiai vertinama. Dokumentas su Anglijos karaliaus Karolio I parašu buvęs nupirktas už 100 svarų. Darvino laiškas pardavinėjami po 300-400 svarų, bet už kokią ypač reikšmingą esą galima gauti ir 4,000 sv. Einšteino laiškas neseniai buvęs parduotas už 200 sv. O jei Freudas kuriame laiške aiškina savo psichoanalizės teorijas, tai už tokį jau galima tikėtis gauti tūkstančius. Tačiau už dabar surastą, nors ir nebaigtą, Haydno sukurtą Mišių rankraštį neseniai varžytinėse sumokėta 151,200 svarų.

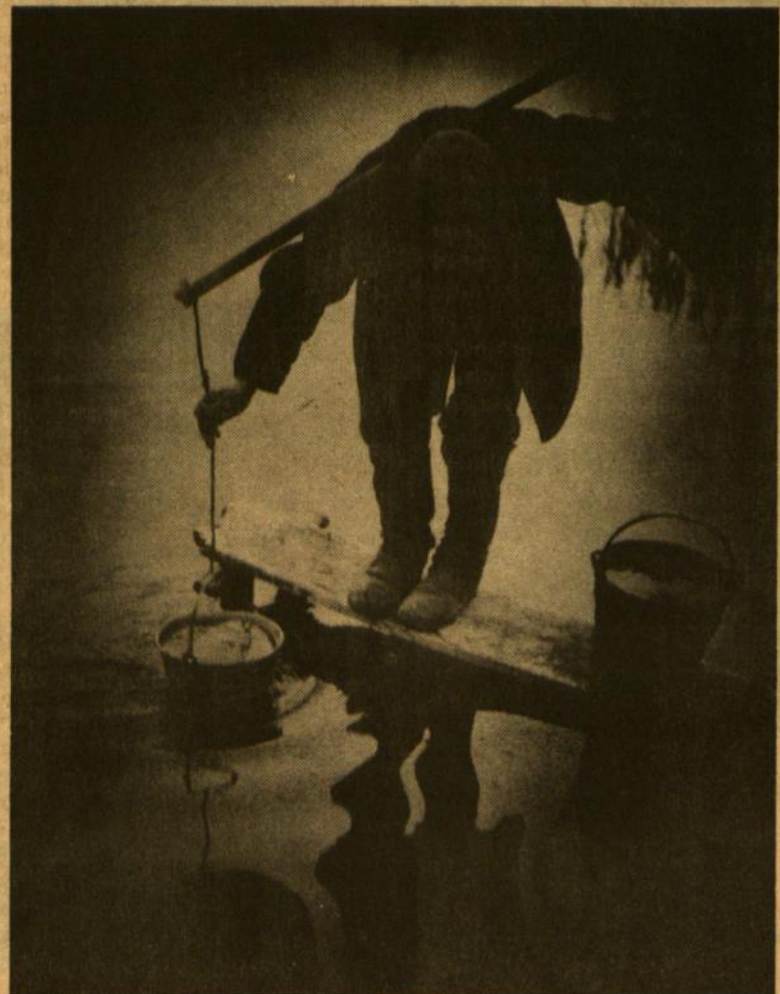

Kun. Vytautas Bagdanavičius
Nuotrauka Jono Kuprio

stabdis ar ramstis?“. Paskaitą komentuoja inž. Pilypas Narutis ir Ofelija Barškėytė 1:30 v. girdėsime dr. Liucijos Baškauskaitės paskaitą „Lietuviško autentiškumo ieškojimas“, komentuojamą dr. Lino Sidrio, o 3:00 bus simpoziumas „Žvilgsnis į mūsų tradicijas ir jų perdavinimą“, kuriame dalyvauja Ofelija Barškėytė, Dana Juodvalkytė-Kapacinskienė ir Vitas Laniauskas. Šeštadienio vakarą Jaunimo centro didžiojoje salėje įvyksta „Ateities“ žurnalo vakaras. Sekmdienio ryto programa vyks Ateitininkų namuose, Lemonte. Čia 10:30 v.r. dr. Kęstutis Keblys skaitys paskaitą „Tradicijos ir naujoviškumai mūsų literatūroje“, o paskaitą komentuos Rimas Černius. 12 v.r. šv. Mišias atnaušaus ir pamoksli sakys kun. dr. Kęstutis Trimakas. Savaitgalis baigiasi kavute ir dalyvių pašnekesiais.

— Kas nulėmė temos „Tradicijos lietuvių išeivio siekiuose — stabdis ar ramstis?“ pasirinkimą — ar tai išplaukia iš praėjusių metų kilusių klausimų? Ar tai reiškia, kad akademiniai savaitgaliai turi tęstinumą?

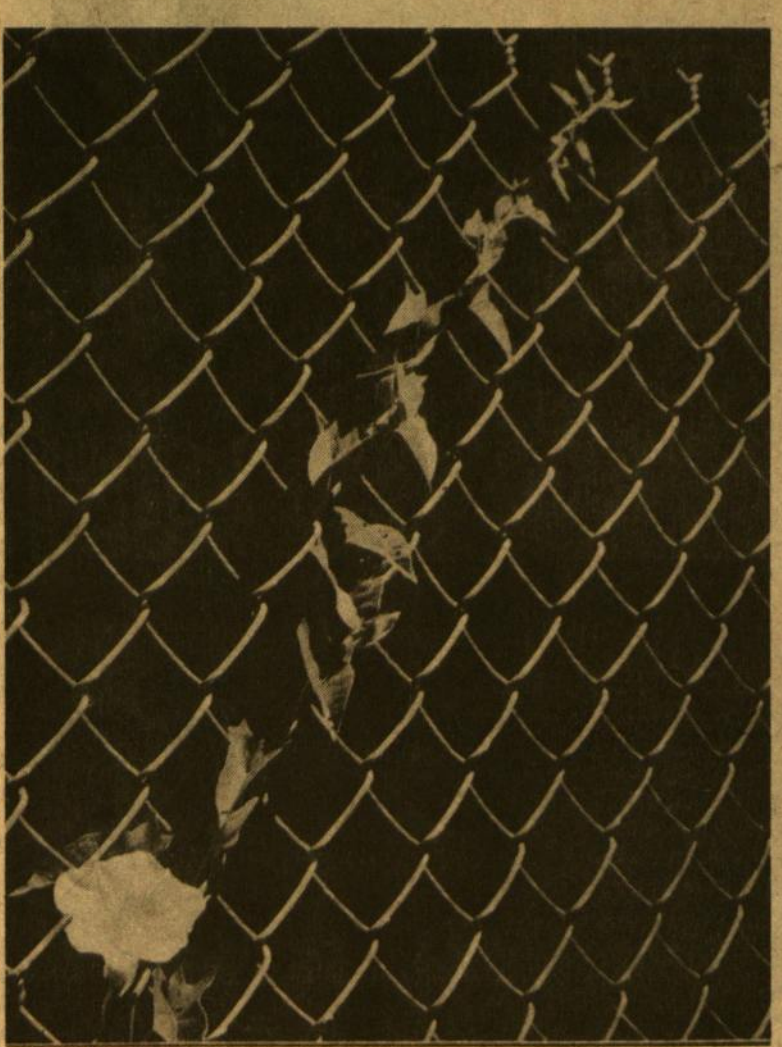
— Akademiniuose savaitgaliuose galima matyti minties progresiją. Pirmasis akademinis savaitgalis dėmesio centre turėjo žmogaus padėtį Lietuvoje. Antrasis bandė įsivaizduoti Lietuvos ateitį, žvelgiant dabartinės pogrindžio spaudos akimis. Buvo visai natūralu sekančiam akademiniam savaitgaliui žvelgti į lietuvių plačiame pasaulyje (tema: „Lietuvis išeivis — naujų sąvokų ieškojimas“). Kilo mintis giliau pažvelgti į tradicijas ir jų tikrai kritišką rolę išeivio gyvenime — tai šių metų akademinio

„Naščiai“ — Kazio Daugėlos nuotrauka iš tryliktosios lietuvių fotografų parodos, kuri atidaroma Čiurlionio galerijoje, Jaunimo centre, Chicagoje, šių metų spalio mėn. 26 d., penktadienį.

Trečiasis skyrius: V. Montvila, S. Nėris, T. Tilvytis, A. Venclova, K. Korsakas, V. Mozūriūnas, V. Reimeris, P. Širvyas, A. Jonynas, V. Grybas, J. Macevičius, V. Rudokas ir E. Matuzevičius. Kai kurie jų rašė jau ir nepriklausomybės metais, bet dalis pradėjo tik sovietiniais laikais. Dėl to nelabai ir aišku, kam tie po 1940 m. pradėjusieji kurti priskiriami čia, prie tos vyresniųjų kartos, o ne prie Mieželaičių pradėdami didžiausio ketvirtito skyriaus, prie naujųjų laikų, kurie antologijoje baigiami 1948 m. gimusia One Baliukonyte (tame skyriuje po Mieželaičio eina A. Žukauskas, Just. Marcinkevičius, A. Maldonis, A. Baltakis, J. Degutyte, J. Vaičiūnaitė, J. Juškaitis, V. Šimkus, A. Mikuta, A. Drilinga, V. Bložė, M. Martinaitis, S. Geda, A. Bernotas, J. Strelkūnas, M. Karčiauskas, V. Skripka, O. Baliukonytė).

Matyt, antologijos apimtis

Laiptai į šviesą

Nuotrauka K. Daugėlos

Kepalaitės odisėja rudenio sekmadienio popietę

PROGRAMA

Šeši preliudai M. K. Čiurlionio
Sonata C-dur, K. 330 W. A. Mozarto
Sonata F-mol, op. 57 L. v. Beethoveno
Baladė G-mol, op. 23 F. Chopino
Baladė F-dur, op. 38 F. Chopino
Andante spianato et Grande Polonaise brillante
Es-dur, op. 22 F. Chopino

Ir vėl pianistė Aldona Kepalaitė savo meną praturtino lietuviškąjį kultūrinį gyvenimą Manhattane, suruošdama sekmadienio popietės koncertą šių metų rugsėjo mėn. 16 d. Aušros vartų parapijos salėje, New Yorke. Turininga programa susidėjo iš Čiurlionio, Mozarto, Beethoveno ir Chopino veikalų.

Neabejotinai, visi dalyviai juto, kad čia sklėdėsi svarbus pergyvenimas. Visi suprato, kad yra atėję klausytis didelės meninės atliekamų kūrinių. Vienas po kito jie jaudino klausytojus.

Sėdėti kuklijo parapijės salėje nuostabią gražią sekmadienio popietę ir klausytis, kaip menininkė atskleidžia muzikos sielą seno, nudėvoto fortepiono, jos paties tai parapijai padovanojo, pagalba — tai buvo pergyvenimas, kuris vertė nusikratyti visų pretenzijų, suriščių su New Yorko didžiosiomis koncertų salėmis. Klausytojas buvo vertiamas pasiduoti pirminiam tos popietės susibūrimo tikslui — aukščiausio laipsnio muzikiniam rečitaliui.

Niekada nėra reikalinga analizuoti Kepalaitės atlikimą, nes jis visada vyksta ne kaip iš atskirų dalių susidedantis, o kaip visuma. Kiekvieno kūrinio esmė, Kepalai-

tės perteikiama, užvaldo klausytoją.

Mozarto kūrinys, pavyzdžiui, nuskambėjo kaip aukščiausios, klasikinės muzikinės kūrybos pavyzdys, stumiamas į priekį aiskumo ir ritinio vitališkumo, jungiantis išsąjaušus vaivorykste. Beethovenas buvo perteikiamas aistringai ir iškalbiai, nesidrovint atskleisti gyvenimo, agoniją ir ekstazę. Tai buvo bravūrinis atlikimas, kokį retai tenka išgirsti, bet tada, kai toks pasiekiamas, jis yra kvapą sulaikantis. Chopino — visi atlikti kūriniai perteikė jo romantiškumą, niekada neužgožiant visos veikalo konstrukcijos. Kiekvienas kūrinys buvo vystomas, visiškai apvaldytas, apsupantis klausytojus įvairuojančiom nuotaikomis, ramiai tapančiom didžiule, kylančia banga, išliejančia savo energiją krante.

Is tikrųjų, atrodo, kad Kepalaitė tebuvo įrankis, kuriuo didesnė jėga, negu ji pati, siekė perteikti muzikos prasmę. Toji popietė bus prisimenama, bent šio klausytojo, kaip gilus ir jaudinantis pergyvenimas.

Dėkojame Kepalaitėi. Laukiame jos Carnegie Recital Hall koncerto 1985 metų pavasarį.

Kazys Yakutis

Pianistė Aldona Kepalaitė

Naujos knygos

(Atkelta iš 2 psl.)

graboriaus. Čia įvyksta Viktoro gyvenimo posūkis — nuo jo kontempliuoto rizikingos medicinos į ramesnį, numirusių motelių patarhautojo darbą. Kitas jo gyvenimo laisvės ateina su vedybomis su žavia lenkaite, būsimosios žmonos tėvas Vozniakas ji perkabla iškeičia laidotuvių įstaigos darbuotojo profesiją į skerdyklininką. „Tas tavo patėvis“ tada dešimtą skūrą nulupo nuo manęs, lygiai kaip aš nulupo skūras nuo paskerstų ragučių savo skerdykloje“ (p. 94).

Rašytojas turi labai gerą klausą: paauglys Viktoras visai kitaip kalba negu jaunas vyras Viktoras, o šis vėl kitaip kalba negu politikas Viktoras. Skaitytoją taip pat patenkins ir romano pokštai: pavyzdžiui, Viktoro Garolio susitikimas su Birute, prasidantis taip pikantiškai, o besibaigiantis kitaip, negu būtų buvę tikėtasi — Viktoras lieka ištikimas savo konvencionaliai, nors ir sytietimau žmogui.

Lietuviško antiherojaus Viktoro Garolio gyvenimo istorija baigiasi dideliu klausimu: kas verta ir kiti, o solistams toliau pasirodyti Chicago scenoje.

Mindaugas Bielskus

Solistai Marytė Bizinkauskaitė ir Algirdas Brazis „Margučio“ koncerte 1984 m. spalio mėn. 7 d. Jaunimo centre, Chicagoje.

Nuotrauka P. Maletos

Nobelio literatūros premija apdovanotas Jaroslav Seifert

Siemetinė Nobelio literatūros premija buvo suteikta 83 metų amžiaus čekų poetui Jaroslavi Seifertui. Jis yra laikomas Čekoslovakijos tautinio ir ypač pirmasis čekų rašytojas, apdovanotas Nobelio premija. Yra išleides apie trisdešimt poezijos rinkinių, bet jo kūryba dar mažai žinoma už jo tėvynės ribų ir tik dabar pradeda susilaukti tartautinio garso. Amerikoje jo poezijos vertimai ir leidys rūpinasi beveik išimtinai Čekoslovakų mokslų ir menų draugija, Flushing, New York, ir tik jos pastangomis Seifertas yra bent kiek pažįstamas Amerikos skaitytojams ir akademikams.

Svediškoji akademijs literatūros premijos paskyrimą poetui Seifert motyvavo šitaip: Seifertas niekada nebuvo „partinis“ rašytojas ir valstybei duoklės nemokėjo — jo kūryba pasižymi protestu prieš viską, kas mažina gyvenimo galimybes ir žmones padaro sraigutukais ideologinėse masinėse ar juos pakinko dogmai. Todėl jam pirmiausia rūpi vaizduoti ir kelti tuos gyvenimo aspektus, kurių neįmanoma pajungti nei politinėms, nei kito-

Po žemėm gyvi ir jau mirę
Šio krašto bedaliai.

Jei reikėtų Klajūno kūryba vienu žodžiu apibūdinti, tai neklystume, sakydami, kad jis rašo apie laiką. Štai eilėraštis „Ši žemė“ (67.11.11):

Ši žemė — mūsų karstas,
Ši žemė — lopšys.
Gyvename karta,
Ne du ir ne tris...

Politinių kalinių rašytų eilėraščių skyriuje randame baladę „Kova prie Simno“, kuri aprašo partizanų kovą ir baigiasi eilutėmis „Ilgai atmintis priešas tą dieną ir laiką, / Kur grūmės kaip liūta / Lakūno būrys. Kone prie pūkio asarų priveda, turbūt iš gimnazijos speclagerių tiesiai į jūją, poeta vartoja jau naujoji „tarybinė“ kalba eilėraštyje „Motinos skausmo ekstazė“:

Jos lūpos kaip maldą, žodžius
Du kartojai,
Tie žodžiai: „Sėnus“...

„proklamacijos“...
Juose visa mūsų laikų epopeja,
Visų kontinentų ir nacijų...

Spaudai eilėraščių parduotuvoms nebuvo lengvas, nes Klajūno rankraštis buvo gautas 205 lapų plonyčio popieriaus pluoštu, kuris raštas silpna kalke ir sunkiai išskaitomas. Veidas veidas su titulinis puslapiu yra ir pirmojo rankraščio lapo faksimilė su eilėraščių „Lietuvai“ ir „Sustingo Lena“ tekstu. Palygindami su knygoje išspausdintais šių eilėraščių tekstais, atrandame, kad padarytos keturios klaidos: pirmojo eilėraščio antrojo eilutės praleistas žodis „dar“, ketvirtos eilutės išleistas taškas, antrojo eilėraščio trečiąjį eilutės pirmojo eilutės rankraštyje baigiama dvitaškiu, o paskutinėje eilutėje rankraščio „alkani“ paversta į „alkanai“ ir išleistas rankraštyje esantis taškas. Aplamai rinkti-

Jaroslav Seifert

kioms dogmoms ar parėdymams. Prieš savo skaitytojų akis jis laiko kitokį pasaulį, tirnijos nenupjunktą, egzistuojantį jau dabar, nors ir paslėptą, ir supančiotą, bet gyvą mūsų svajonėmis, valia, menu ir nenugalima dvasia. Jo poezija vykdo žmogaus išgelbėjimo aktą. Vieni jo geriausių eilėraščių dainuoja apie žydinčią Prahą ir pavasarį, gyvą, atmintyje ir viltįje, ty žmonių, kurie dar vis nepasiduoda priešpaučiai.

Seiferto kūrybos pluoštas lietuviškai, paruostas vertėjo Povilo Gaučio, artimoje ateityje bus išspausdintas *Draugo* priede.

nyje mirgėte mirga tipografinės klaidos — iš trūksta skyrybos ženklų — iš dalies dėl to gal atsakingi eilėraščių autoriai, bet sprendžiant iš pirmojo rankraščio puslapio, susidaro įspūdis, jog eilėraščių buvo perrašyti skubiai ir nebuvo tikrinamas ar ištikimai sekamas originalas. Šitokiai, tiesiog, relikvinei knygai vertėjo skirti ir išskirtinai dėmesį. Savotiškai nuskamba ir kai kurie įvadinio straipsnio „Vietoj pratarės“ sakiniai. Čia laisvasis pasaulis vis dedamas į kabutes ir iš jo išskiriamas. Bet ar neturėtumėm ir mes patys šio klausimu pagaliau apsispręsti: jeigu vakarietiškas pasaulis nėra laisvas, kokia prasmė balsui iš laisvės kopo ir ji apeliuoti? Vertindami kiekvieną išvykusių pastangą pavergtos Lietuvos lietuvių balsą paskleisti už tėvynės ribų, gal tuos pačius turėtumėm ir sau priminti, kad mums patiems privalu savo kultūropolitinės pozicijas aiškiai suvokti, o gautą iš tėvynės medžiagą dera dar kelis kartus perskaityti prieš ją spausdinant, kad jos autoriai nebūtų ir toliau skriaudžiami.

Nauja Litanistikos instituto vadovybė

Litanistikos instituto nariai korespondenciniu būdu išrinko Instituto prezidiumą trejų metų kadencijai. Naujajį I. I. prezidiumą sudaro: pirmininkas — prof. Bronius Vaskelis (Chicago), literatūros kritikas, Litanistikos katedros vedėjas; vicepirmininkė — dr. Jūnina Rėklaitienė (W. Lafayette, Ind.), kalbininkė; sekretoriaus — dr. Jurgis Gimbutas (Arlington, Mass.), inžinierius, kraštotyrininkas; išdinininkas — dr. Romas Misiūnas (New York, N.Y.), istorikas; narys — dr. Algis Norvilas (Chicago), psichologas.

Dabartinis Instituto prezidiumas, kuriam nuo 1981 m. vadovavo dr. Rimvydas Silbajoris, šiuo metu perduoda pareigas naujai išrinktai vadovybei.

Litanistikos institutą sudaro apie 140 lietuvių mokslininkų, gyvenančių JAV, Kanadoje ir kitose Vakarų pasaulio kraštuose. Salia individualaus narių mokslinio darbo Instituto veiklos reikšiami kolektyviniai projektai, konferencijos ir mokslo darbų leidimai. Ateinantį Litanistikos institutą suvaidins vėliau numatomas 1985 m. Chicagoje, Mokslo ir Kūrybos simpoziumas.

Po „Margučio“ koncerto 1984 m. spalio mėn. 7 d. Jaunimo centre, Chicagoje: „Margučio“ vedėjas P. kauskaitė, J. Vaznelis, sol. A. Brazis, A. Brazienė, Petrutis, A. Steponavičienė, D. Kučienė, P. R. Steponavičiūtė, kun. J. Prunskis, L. Šimutis, J. Salutienė, Estelle Rogers, Eleanor Kasputis, Vasaitis.

Nuotrauka P. Maletos